

Els taüts de Kane Kwei

El fuster ghanès, Kane Kwei, tenia un petit taller al barri de Teshie a Accra, capital de Ghana. Tota la vida, veïns i coneguts s'hi havien acostat per comprar-li una taula, una cadira o encarregar-li una caixa de morts. Kwei era un artesà meticolós que s'esforçava a aconseguir els desitjos dels clients, i això l'enorgullia. Però un bon dia va rebre la visita d'un blanc europeu que, com tots els de la seva raça, estava bocabadat i duïa una càmera de fotografiar. Deia que era especialista en art i va prendre fotos, excitat, de moltes de les peces que Kwei tenia emmagatzemades.

Des d'aleshores, i principalment d'ençà que va participar en l'exposició *Magiciens de la Terre*, feta al Centre Georges Pompidou-La Villette de París, l'any 1989, Kane Kwei va deixar de ser un més entre els fusters d'Accra i es va convertir en un dels escultors més singulars de l'Àfrica Occidental. La seva obra, taüts de fusta dissenyats al gust del futur usuari, s'exposa actualment en Museus d'EUA, Alemanya, Holanda, Itàlia i França.

Fa poc, Occident va descobrir l'art funerari de Kane Kwei, un artesà capaç de construir taüts de moltes aparences. Ara ho podem veure a la Fundació Tàpies de Barcelona dins la mostra "Àfrica explora: l'art africà del segle XX".

"A l'Àfrica tenim més por dels morts que no dels vius", comenta el taxista que assegura que ens porta al barri dels fusters i artesans de caixes de morts. "Jo tinc tres fills petits que amb prou feines puc mantenir, però en tindré dos més perquè això és el que em va dir el meu pare abans de morir". El cotxe, un atrotinat Peugeot 504 que té totes les peces de la carrosseria encaixades per miracle, cueja sense avançar gaire, atrapat en un colossal embús que sembla definitiu. Fa una calor enganxosa. Gairebé més dins el cotxe que fora. Els seients del cotxe són coberts amb pell de tigre i folrats de plàstic.

Accra és un caos urbanístic i arquitectònic fenomenal, un laberint ordenat per grans avingudes asfaltades que s'omplen de cotxes a rebentar a qualsevol hora del dia. Els venedors ambulants van de cotxe en cotxe provant de col·locar els objectes més inversemblants: pinyes, plàtans, antenes de televisió o rotllos de paper de wàter.

Creuem barris d'edificis alts, ambaixades i línies aèries. Passem per la plaça de Kwame

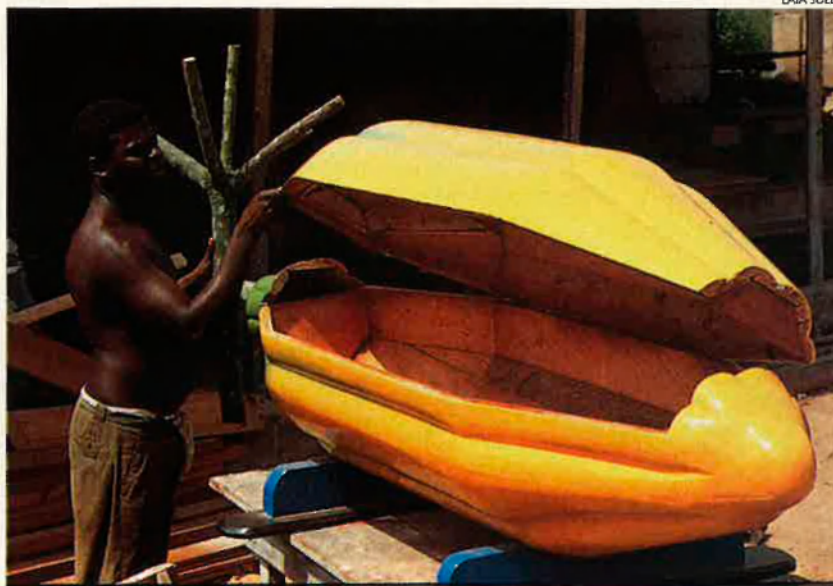
Nkrumah, antic president i líder africanista que va aconseguir que Ghana fos el primer país africà a assolir la independència en 1957. Anys després, va enfonsar l'economia del país, es va tornar megalòman i paranoic i va construir la presa més gran de tot Àfrica, endeutant-se fins al coll. I més. Ara, després de fer un parell de cops d'estat, hi mana el tinent Rawlings, que porta Raybans fosques.

"Rawlings és bo —diu el taxista—. Després del primer cop d'estat va tornar a la caserna i va deixar que manessin els civils, però com que no estava d'acord amb el que feien i la corrupció augmentava, va haver de fer un segon cop. Des del 81 ens governa ell i aixeca el país".

Molta gent coincideix amb el taxista. També diuen que la presa —la inundació, segons ells— és rendible perquè exporten energia elèctrica a Togo, Benin i Costa d'Ivori, però a pocs quilòmetres de la presa la majoria de les cases no tenen llum ni aigua corrent.

Passem per una caserna amb el camp de tir a tocar de la carretera. Platges de palmeres altíssimes. Finalment, després de passar diverses barraquetes amb caixes de morts exposades a l'aire lliure, topem amb una mena de corral ple de figures de colors que miren a mar. Un lleó, una gallina, un ocell immens, una barca amb remers i tot, un Mercedes blanc... Són els taüts de Kane Kwei. Darrere el corral, en un cobert, uns aprenents, seriosos i aplicats, van polint una estranya figura que sembla un helicòpter sideral. És l'encàrrec d'un pescador. Quan l'acabin serà un taüt en forma de llagosta gegantina.

Tota la història va començar ara fa uns vint

L'artesà al seu taller. Aquest taüt serà, probablement, per a un músic.

La mar en fusta. Molts pescadors volen ser enterrats en taüts com peixos.

LAIA SOLER

anys. Un oncle del fuster Kwei, sabent que havia de morir aviat, va anar al taller per fer-se una caixa a mida, digna del seu status social i professió. L'oncle de Kwei, important pescador d'Accra, es va fer construir una caixa que era la rèplica exacta de la seva barca. Diuen que al mar no hi ha cementiris, i ja que l'hora del traspàs li arribava en terra, va voler ser enterrat dins la barca. I així va ser, per sorpresa d'amics i familiars.

L'extravagància del pescador va ser ràpidament imitada per alguns del seus veïns, quan es van trobar en la mateixa situació. Kane Kwei va haver d'ampliar el seu taller, dedicat bàsicament a la construcció de taules, cadires i caixes funeràries tradicionals, i concentrar-se en el disseny i construcció de sarcòfags imaginatius, més pròxims al pop art que no a l'art funerari africà tradicional.

El segon encàrrec va ser un Mercedes blanc de dos metres i mig de llarg. L'interior, folrat de tela rosa, va tenir com a únic passatger el cadàver de l'amo d'una companyia de taxis. El dia del funeral va ser un èxit, i les caixes de Kwei van esdevenir una innovadora opció entre els molts ritus funeraris que existeixen a l'Àfrica Occidental.

A molts llocs enterren el mort amb alguns dels objectes i fetitxos emblemàtics del seu pas per aquest món. Quina diferència hi ha entre sepulturar un pescador amb les seves arts de pesca o ficat dins una barca? I si es tracta d'un pagès, no ve a ser el mateix ficar-lo dins una ceba que enterrar-lo aferrat a l'aixada?

Els funerals a Ghana són una festa. Se celebren el dissabte perquè tota la família i amics, sempre una multitud vinguda de tot el país i, si convé, de l'estranger, s'hi puguin reunir tranquil·lament. Beuen, mengen i comenten les seves coses i les del mort. Els

LAIA SOLER

símbols i fetitxos de la família presideixen la festa. Sonen músiques estridents a tot volum. Segons quins grups ètnics representen actes rituals com el de preguntar al mort, ja dins la caixa, les causes del seu traspàs.

Els taüts de Kwei són un clàssic entre les famílies d'un cert prestigi social. Per la seva vistositat i preu elevat, segons les tarifes funeràries del país, aviat es van convertir en una moda obituària entre els rics del país. Són un símbol de categoria entre els ghanesos de tradició animista.

Ja fa més de vint anys que Kwei va iniciar la seva singular carrera artística. Després de la barca i el Mercedes van venir múltiples formats, cada vegada més surrealistes, però sempre mantenint una estreta vinculació entre continent i contingut. Un lleó, per un "nana" (cap de poblat), una gallina per a una mare prolífica, una casa per a un manobre, cebes i cogombres gegantins per a pagesos, peixos i llagostes per a pescadors...

Però Kwei mai no va deixar de construir caixes de format tradicional, de preu a l'abast de tothom i molt més pròpies per a aquells sectors de la seva clientela de religió musulmana i cristiana, sectors que no han posat mai gaire imaginació a l'hora de triar-se l'últim receptacle. Ni a l'Àfrica. L'artista mateix, que va morir el 22 de juliol del 1992, als 68 anys, va demanar que

Fèretre alat. La gallina pot simbolitzar la fecunditat.

l'enterressin en un sarcòfag tradicional, com a bon cristià que era.

Avui el taller, el regenta el seu fill, Anang Kwei, de 28 anys, que és un bon deixeble del pare. "Vaig començar a treballar amb ell fa uns deu anys. Era un gran mestre. Pacient i bondadós amb els aprenents. Continuem realitzant molts dels models que ell va dissenyar, però segons la voluntat del client som capaços de transformar qualsevol cosa en una caixa de morts. És qüestió de dies, i no gaires. Generalment entre els vuit fusters i el pintor que treballen aquí, podem acabar una obra en quatre o cinc dies".

Kane Kwei va morir poc conscient de l'èxit que tenia la seva obra en certs cercles artístics europeus i americans. El seu fill, en canvi, ho veu molt clar. "Sé que les nostres obres tenen molt de valor fora del país. Sovint vénen blancs a comprar-nos taüts. També ens fan encàrrecs. Alguna vegada n'hem enviats uns quants per fer exposicions a Europa i Amèrica. Tot va començar amb l'exposició de París *Magiciens de la Terre*. Jo mateix vaig ser a Nàpols fa un parell d'anys i en vaig construir alguns per a una exposició".

Continuen fent taules, cadires i taulons per a la construcció, però una bona part de la seva producció i el seu temps el dediquen a les caixes. En fan unes 150 a l'any, de les quals unes 60 solen ser de "disseny original". Però no totes acabaran sota terra, moltes viatjaran molt lluny a fi de ser exhibides en museus o de decorar cases i jardins de col·leccionistes capriciosos d'arreu del món.

Xavier Montanyà

LAIA SOLER

Port d'Accra. La mentalitat africana ha incentivat la imaginació de la família Kwei.